

RIJEČ

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu
historiju

Broj 43, godina XXII
maj, 2017. [str. 126-118]

© Monos 2017

Dućan daidže Safeta

(Sadašnjost budućnosti)

(Iz neobjavljene Zbirke "Sjedokose priče")

Zlatko Dukić

BILA KIŠA, SUNCE, snijeg, vjetar, loše i ma koliko naopako vrijeme – on je bio tu. Nikad nije propustio naviku da, najkasnije u pola sedam ujutro, bude na platou pred bankom. U uglu, na betonskoj žardinijeri, otvorio bi svoj koferčić, nudeći svoju robu: cigarete, up-aljače, žvakaće gume, kesice s bundevskim košpicama, čokoladice...

– Uranio, daidža? – javljali bi mu se prolaznici i poznanici, koje je put vodio uz bančin plato.

– Jesam, vala, mora se – odgovorio bi.

Svi koji su ga znali, zvali su ga dajdžom. Nikad nisam saznao zašto.

Da bih došao do garaže, desetak minuta hoda udaljene od zgrade u kojoj stanujem, svakog jutra sam prolazio ispred banke. Oko sedam ujutro. Koji minut prije ili kasnije, kako kad.

– Dobro jutro, gospodine Zaime – čuo bi se Safet, čim bi me ugledao, još dok sam bio na pedesetak metara od njega.

– Dobro jutro, Safete, kako ste jutros?

– Hvala, dobro, starački, ali dobro – osmjehnuo bi se. – Malo me uhvatilo u leđima, to je zbog vremena, al' dura se...

– Vidim, dućan uredno radi?

– Mora se, gospodine Zaime... Penzije male, nikakve, kad bi se samo od države zavisilo – lipsalo bi se, valja još nešto zaraditi... Je l' uobičajeno?

– Da, Safete, dvije kutije cigareta i danas.

– Uh, gospodine Zaime, mnogo pušite.

– Znam, znam...

– Ja sam to bacio prije dvanaest godina i otad sam k'o preporden... Trebalo bi i vi da to bacite.

– Trebalo bi, Safete, znam, ali...

– Izvolite – dade mi dvije kutije cigarete i vrtati kursor od deset KM.

– Doviđenja, Safete... Vidimo se ujutro...

– Doviđenja, gospodine Zaime.

Jednom mi se požalio na prostatu. Prži ga pri mokrenju, tu i tamo siječe u dnu stomaka. Išao je na snimanje. Dali mu lijekove. Bolje mu je od njih. Ipak, reče, malo ga strah. Godine su, a prostata zna biti *nezgodna boljka*. Može i preskupo koštati muškarca...

– Mog jarana Smaila – ispričaće mi – isto tako je, prije tri-četiri godine, zasjeklo ispod stomaka, otišao doktoru, al' bilo kasno... Za mjesec dana ga prostata odnese s ovog svijeta...

IZ DANA U DAN, svakog jutra, godina-ma tako – dućan daidže Safeta, penzionisanog željezničara, radio je od pola sedam do dvanaest sati. Osim subotom i nedjeljom. To su bili dani odmora i za Safeta. Tačno se znalo ko, svakog radnog jutra, kod njega kupuje cigarete, ko žvakaće, ko bundevske košpice, kome se prohtjela čokoladica...

Postavši neka vrsta biljega platoa pred bankom, Safet nikome nije smetao. Svi su na nj navikli. A i s inspekcijama je imao nepisani, prećutni dogovor, neku vrstu *pakta pomirenja*. Nisu ga ganjali, tražeći dozvole i slične papirnate argumente. Znali su da to što radi – čini ne zato što voli, već što mora.

– Uostalom – govorio bi – kad zaradim pet maraka dnevno, ja zadovoljan... Taman mi, više ni ne treba... Samo da mi curica završi medicinu, možda ću se onda malo odmoriti, neću morati 'vako... Ali, dok studira, mora se, gospodine Zaime, svaki dinar mi k'o kuća...

Gotovo redovno, kad bih ujutro naišao, poslije obaveznog *Dobro jutro*, Safet bi me dočekao i s dodatkom:

– Jeste li gledali ono sinoć na televiziji?... Čušte li šta govori onaj premijer?... Je l' on normalan?... Uoči izbora su nam drugo obećavali!...

Ili:

– Gospodine Zaime, čitao sam ono što ste juče napisali u novinama... Slažem se s

vama... Ovim fašistima treba već neko ubrka da kaže... Zar opet da nam kolo vode kokarde u kame?

Ili:

– Šta mislite, gospodine Zaime, o ovim cijenama?... Kuda ovo vodi?... Pa, hljeb je skupio za pedeset posto, mesa će, još malo, sirotinja sanjati ili jesti samo za Bajram... Šta će ovo biti s nama?

Ili:

– Eto, opet oni pobijediše na izborima... Džaba, gospodine Zaime, što je svijet i gladan, i nezaposlen, i bježe mladi iz ove zemlje... Sve to džaba, kad dođu izbori, ponavlja se isto: većina za svoje glasa!

Na sve ovo, kratko bih odgovorio, proćaskao sa Safetom, rekao mu svoje mišljenje. Znao sam da nije teško pogoditi njegovu *talasnu dužinu*. Uostalom, tako normalan, jednostavan, ničim opterećen i naravan čovjek, odavno ušavši u osmu deceniju života, i morao mi je biti drag sagovornik, jer smo o prošlosti i sadašnjosti, o onome što je bilo i što smo izgubili i o onome što su nam obećali, a što još nismo dočekali – niti se zna kada ćemo – mislili manje-više identično. Zbog svega toga, jutarnje razgibavanje pješačenjem do garaže, smatrao sam oplemenjenim i uljepšanim ćaskanjem s daidžom Safetom.

–CURICA MI JE juče diplomirala! – dočekao me jednog jutra Safet, presretan, ozarenog lica, na kome je, učini mi se, bilo i manje staračkih bora, i manje umora i patnje, a više radosti, zadovoljstva i sreće.

– Čestitam, Safete, nek' je sa srećom!

– Sad i ja u kući imam doktora – nastavljajući raspoloženo Safet. – Obećali su joj odmah stažiranje... Laknulo mi je, gospodine Zaime... Baš mi je laknulo.

Mjeseci su prolazili. Svakodnevno, čim bismo se susreli, Safet mi je referisao i o poslu, i o svojim stavovima prema aktuelnim pitanjima i, obavezno, o tome kako teče stažiranje *moje curice*.

– Iduće nedjelje idem u Ameriku – reče mi jednog jutra.

– Ameriku?

– Da, gospodine Zaime, jedva sam izgan'jo papire, odo' sinu, on tamo dugo živi i radi... Nisam ga vidio od prošlog vijeka – šeretski se osmjehnuvši, kaza Safet.

– Nek' vam je sretan put – odgovorim.

– Dućan će vam, znači, jedno vrijeme, biti zatvoren?

– Hoće, gospodine Zaime... Ali, eto mene brzo nazad... Imam vizu na mjesec dana, začas će to proći...

Stvarno, brzo je prošao taj mjesec. Dok dlanom o dlan... Jednostavno, jednog novembarskog jutra, kad sam rutinski krenuo prema garaži – već naviknut na to da je dućan daidže Safeta privremeno zatvoren – pred bankom me dočeka on sa svojim koferčedom.

– O, vratili ste se – raspoloženo mu pridem i, koliko se sjećam, prvi put otkad se znamo, pružim mu srdačno ruku. – Kako bi u Americi?

– Ma, nigdje Bosne, gospodine Zaime... Svugdje pođi, svojoj kući dođi! – odgovori on, rukujući se sa mnom. – Previše je to tamo kod njih, me' s' čini, nazor bonluk, dobro, organizacija, red... Naš svijet se navik'o na njihova pravila, al' meni to smeta... Doduše, u nas je suprotno, nered i problemi... Ali, ipak, meni je ovo naše draže.

– Vjerujem, Safete – nasmijem se – ipak svaka ptica svome jatu leti.

– Imate pravo... Je l' uobičajeno, gospodine Zaime?

– Da, Safete, dvije kutije...

MJESEC I NEŠTO poslije toga, možda desetak dana pred Novu godinu, jednog suhog studenog jutra krenem u garažu, kad – pred bankom nema dućana daidže Safeta... Dvojica bančinih čuvara su stajala pred ulazom, desetak metara od Safetovog mjesta u uglu žardinijera. Pozdravim ih. Ništa ne pitam.

Idućeg dana – ista slika.

Trećeg dana – srijeda je bila – već me znatiželja zagolica. Jednog od dvojice čuvara banke upitam gdje je Safet.

– Zar niste čuli?

– Ne, nisam... Šta?

– Safet je u bolnici.

– U bolnici? Zašto?

– Izgleda da mu se iskomplikovalo nešto s prostatom.

Ukočim se.

– Je l' na hirurgiji?

– Da – odgovori čuvar. – Na drugom spratu.

Obećao sam samom sebi da ću, već tog popodneva, otići u bolnicu i obići Safeta. No, iskrsnulo mi je na poslu nešto neplanirano, ostadoh do kasno u kancelariji, kući sam došao umrak... Zaboravih Safeta.

– Ode nam daidža Safet! – reče mi, umjesto pozdrava, idućeg jutra onaj isti čuvar od juče.

– Šta?!

– Sinoć oko šest se to desilo... Ode čovjek... Nema više dućana daidže Safeta..